

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
mevrouw K. Ollongren
Postbus 20011
2500 EA Den Haag

G40 Stedennetwerk
Genie Hendriks
secretaris
ej.hendriks@breda.nl
Tel: 06 - 25689862
Postbus 90156
4800 RH Breda
www.G40stedennetwerk.nl

Datum : 8 januari 2021
Onderwerp : Sluitende begrotingen: inwoners trekken aan
het kortste eind
Bijlage(n) : -

Geachte mevrouw Ollongren,

Eind 2020 hebben onze steden hun begrotingen voor het komende jaar vastgesteld. En ook dit jaar zijn die weer sluitend. Het opleveren van een niet sluitende begroting is immers geen optie. Maar dat is niet vanzelfsprekend, de beschikbare middelen uit het gemeentefonds zijn al meerdere jaren zó onevenredig verdeeld dat het steeds vaker gepaard gaat met kunst-en-vliegwerk. Inmiddels is de financiële situatie zo nijpend dat veel steden investeringen uitstellen, een voorschot op een onzekere toekomst nemen, reserves aanspreken, de lasten moeten verhogen en snijden in hun voorzieningenpakket. Zo blijkt uit een rondje dat wij langs onze leden hebben gehouden. Het mag duidelijk zijn dat de inwoners van onze steden, onze bedrijven en maatschappelijke instellingen hier de wrange vruchten van plukken. Hieronder geven wij u een korte bloemlezing van de maatregelen en vragen u die te betrekken bij uw verdere besluitvorming en inzet richting een nieuw kabinet. We lichten er drie uit en vervolgen met het noemen van enkele gemene delers in de reacties van de andere steden.

Zo heeft Breda voor bijna € 9 miljoen aan taakstellingen opgenomen in de begroting. Daarnaast is de afvalstoffenheffing met 11% verhoogd, waardoor de lokale lasten voor inwoners fors stijgen. De taakstellingen zijn zowel op de eigen organisatie, maar ook op het sociaal domein en vastgoed. De taakstelling op het sociaal domein, met name jeugd en Wmo, bedraagt € 4 miljoen. Dit leidt ertoe dat onder andere kwetsbare ouderen en jongeren minder hulp krijgen. Bovendien is er voor beide onderwerpen een claim op het rijk opgenomen van in totaal € 5,5 miljoen. Mocht deze claim niet worden gehonoreerd, dan zal nog verder moeten worden bezuinigd met alle gevolgen van dien voor kwetsbare inwoners. Daarnaast heeft Breda, evenals de meeste gemeenten, reeds rekening gehouden met het structureel maken door een nieuw kabinet van de middelen voor jeugdhulp. Mochten die middelen niet structureel worden, betekent dit een nog grotere taakstelling voor de komende jaren.

In Almelo zitten de OZB-tarieven reeds op artikel-12-niveau, beleid en taken worden rond het niveau 'basis' uitgevoerd. In het sociaal domein wordt veel gevraagd van deze gemeente (Wmo, jeugdzorg en Participatiewet) tegen hoge en nauwelijks te beïnvloeden kosten. De jarenlange ongunstige uitwerking van de verdeelmodellen, zoals de BUIG (€ 24 miljoen in 10 jaar) en sinds 2015 jeugd en wmo, leiden tot nog meer taakstellingen in het sociaal domein, terwijl er als gevolg van een periode van preventief toezicht al forse bezuinigingen zijn doorgevoerd op tal van beleidsterreinen. De jarenlange bezuinigingen en grote structurele tekorten betekenen dat Almelo nauwelijks kan investeren in de aanpak van structurele

sociale en maatschappelijke achterstanden. De meest kwetsbare inwoners van Almelo worden dan ook hard getroffen door het (opnieuw) verlagen van subsidies voor publieke voorzieningen zoals de bibliotheek, het welzijnswerk, de muziekschool en sport (1,7 miljoen euro structureel).

De gemeente Leiden heeft boven op de reguliere indexatie van de belastingen de OZB nog met 1,5% extra verhoogd en wordt voor alle heffingen toegewerkt naar 100% kostendekking, wat geleid heeft tot een aanvullende stijging van de lokale lasten met 10%. Daarnaast wordt fors bezuinigd op diverse niet-wettelijke taken zoals onderwijsondersteuning, sport, cultuur en recreatie. Ook is er een bezuinigingstaakstelling op het sociaal domein van € 6,3 miljoen en wordt er de komende jaren € 15 miljoen aan de reserves onttrokken om de begroting sluitend te maken in de jaren 2021 en 2022. Dit zijn taakstellingen en inzet van reserves bovenop al ingezette bezuinigingstrajecten. De nagestreefde opbrengst hiervan is al in de begroting verwerkt. De realisatie ervan vraagt echter stevig ingrijpen waar ook nog onzekerheden aan kleven.

In de reacties van andere steden zien wij de volgende gemene delers:

- onder andere Arnhem, Amersfoort en Eindhoven zien zich genoodzaakt vooruitlopend op besluitvorming in het (nieuwe) kabinet, de jeugdhulpmiddelen structureel als bate in de begroting opnemen;
- Emmen, Gouda, Groningen en andere steden zien zich gedwongen de belastingen te verhogen, waarmee ze de inwoners direct raken in de koopkracht en bestedingsruimte;
- veel steden, onder andere Haarlem, Helmond en Oss, spreken de reserves aan om de begrotingen sluitend te krijgen. Onze spaarpotten raken daardoor versneld uitgeput;
- maar ook nemen steden, zoals Tilburg, taakstellingen in de begroting op, zowel binnen als buiten het sociaal domein, om een sluitende begroting te kunnen realiseren;
- sommige gemeenten stellen de noodzakelijke investeringen in onderwijs, infrastructuur, verduurzaming van het vastgoed, etc. uit of verschraken die inzet. Dat is het geval in onder meer Amersfoort, Zoetermeer, Sittard-Geleen en vele andere steden. Dit kan leiden tot het niet halen van de duurzaamheidsdoelstellingen zoals afgesproken in het akkoord van Parijs, tot bereikbaarheidsproblemen en slechte onderwijsfaciliteiten voor onze kinderen.

Uit onze rondgang blijkt, dat er vrijwel geen stad is die zonder aanvullende ingrepen een sluitende begroting weet te realiseren. Dat gaat onderaan de streep altijd ten koste van onze inwoners. En dat terwijl er ook een beroep op de steden wordt gedaan om te zorgen dat er voldoende woningen komen, mensen aan het werk kunnen, doelen uit het Klimaatakkoord en het Interbestuurlijk Programma (IBP) nagekomen worden en mensen met zorgvragen volop mee kunnen blijven doen. Er is sprake van een spagaat die steeds wijder wordt en daarmee van afnemende veerkracht van de stad. Onze inwoners, onze bedrijven trekken uiteindelijk aan het kortste eind.

Onze analyse bevestigt de boodschap die we samen met de G4, M50 en P10 kortgeleden hebben neergelegd in de resolutie 'Eerlijke financiële verhoudingen': er zijn fundamentele aanpassingen nodig in de wijze waarop Rijk en gemeenten afspraken met elkaar maken over de bekostiging van beleid. Wij hebben u deze resolutie, die unaniem werd aangenomen tijdens het VNG-congres in september 2020, al eerder toegestuurd. Wij voelen ons in onze mening gesteund door het recente advies 'Als één overheid' van de studiegroep Interbestuurlijke en Financiële Verhoudingen. Alle mooie beleidsvoornemens ten spijt, als de verhouding niet wijzigt komen veel beleidsdoelen nog verder in het gedrang. Dat willen wij niet en dat zou het kabinet ook niet moeten willen.

Voor onze steden is deze scheve verhouding des te urgenter. De steden zijn de vindplaats van veel voorzieningen. Daarvan maken onze eigen inwoners gebruik, maar ook veel mensen van buiten de stad. Er is daardoor als het ware sprake van een soort

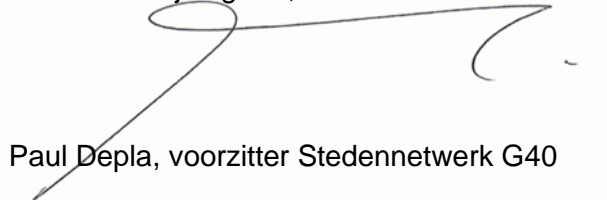
kostenmultiplier. Deze centrumfunctie zet nog eens extra druk op de financiën van de steden. Uit de onderzoeken naar de verdeelmodellen van het gemeentefonds is gebleken dat de verdeling van de middelen niet overeenkomt met de kosten van de steden. Dat is niet van gisteren, het is al lange tijd zo. We mogen daarom met recht zeggen dat we bij de huidige verdeling al jarenlang nadeelgemeenten zijn. Een situatie die we graag zo snel mogelijk rechtgezet zien. De gemiddelde grote gemeente zou er op basis van de laatst bekende herverdeelmodellen € 35 per inwoner op vooruit moeten gaan; een situatie die geldt voor 89% van de gemeenten uit deze groep! Het niet doorgaan van de herverdeling betekent dus een direct nadeel van € 3,5 miljoen voor een gemeente van 100.000 inwoners. En zoals gezegd is dat probleem niet van gisteren. We kunnen rustig aannemen dat we door de jaren heen als gevolg van de scheve verdeling al enige honderden miljoenen zijn misgelopen. Daarom pleiten wij ervoor om de herijking van het gemeentefonds zo spoedig mogelijk door te voeren om de huidige scheve verdeling op te heffen en daarnaast de omvang van het gemeentefonds te vergroten.

De volgende stap voor het kabinet zou moeten zijn om te komen tot een passende compensatie voor gemeenten én om de herverdeling van het gemeentefonds door te voeren. De recente erkenning door het kabinet van onze financiële problemen in de jeugdzorg waarderen wij, maar daarmee is ons probleem en dus dat van onze inwoners nog niet opgelost. In een nieuw kabinet worden door u en uw collega's overdrachtdossiers gemaakt. Wij dringen er bij u op aan om de zorgen die wij in deze brief hebben verwoord daarin mee te nemen. Een analyse die is gemaakt door de provinciale toezichthouders onderstreept de urgentie.

Het water staat niet meer tot aan onze lippen, we verdrinken langzaam maar zeker in onze financiële problemen.

Deze brief hebben wij in afschrift gestuurd naar uw collega van Financiën, de VNG, het IPO en de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Met vriendelijke groet,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Paul Depla', with a long horizontal stroke extending to the right.

Paul Depla, voorzitter Stedennetwerk G40